

4. OCJENA STANJA U PROSTORU

4.1. Sinteza i ocjena stanja u prostoru

Manjkavosti dosadašnje politike prostornog razvoja imale su za posljedicu neravnomjeran raspored stanovništva, dobara i usluga na čitavom prostoru Primorsko-goranske županije, tako da je došlo do jake polarizacije, s jedne strane na razvijeno područje **priobalja**, a s druge strane na nerazvijeno i gotovo zanemareno **goransko i otočno** područje.

Županija ima manje gradova (svega 14 gradova), a najviše prijelaznih ili urbaniziranih naselja (281 prijelazno naselje), koja dolaskom seoskog stanovništva demografski jačaju, a sela se prazne i vitalno osiromašuju. U tako nepovoljnoj situaciji teško da će se moći uspostaviti stabilni sustav središnjih naselja, koji se u osnovi, oslanja na gradove sa jačom društvenom i fizičkom infrastrukturom.

Najviše gradova koji su po opremljenosti društvenom i fizičkom infrastrukturom bolje pripremljeni za preuzimanje uloge središnjih naselja koncentrirano je u priobalju, stoga se ne može govoriti o mreži središnjih naselja na razini Županije u funkcionalnom smislu, već samo o planiranoj ulozi u sustavu središnjih naselja. Preduvjet za ravnomjeran prostorni razvoj je jača urbana opremljenost gradova na otočnom i goranskom području kako bi i stvarno, a ne samo deklarativno, preuzeli namijenjenu im ulogu središnjih naselja.

Ruralno područje Županije u pravilu je zanemareno i u gospodarskom i socijalnom pogledu. Stoga su nužne mjere za revitalizaciju toga područja i ublažavanje procesa depopulacije. Preporuča se sustavna aktivnost ulaganja u životni standard sela, koje osim društveno - gospodarskih uključuju i kulturne i rekreacijske potrebe seoskog stanovništva.

Izgrađenost ne poprima prijeteće oblike, izuzev pojedinih mikrolokaliteta (Malinska, Crikvenica), to prije što je znatno manje građevinskih područja u odnosu na prostorne planove područja bivših općina- izrađivanih 80 - tih i 90 - tih godina prošlog stoljeća.

Infrastruktura je raznoliko zastupljena, ovisno o vrsti i području.

U djelatnosti prometa postoje brojni problemi prvenstveno vezani uz nerješavanje prometnog čvora Rijeka. Stanje pomorskog prometa je vrlo nepovoljno. Kapaciteti putničkog prometa, posebno trajekti, se podrškom države postepeno moderniziraju i povećava im se broj, ali su potrebe još uvijek veće od mogućnosti. Ulaskom u Europske integracije Hrvatska morati terete prevoziti prvenstveno željeznicom. No, ona nije pripremljena za tu razinu prometa, a niti se oko toga vode pripreme. Željeznički promet ne zadovoljava niti prosječne potrebe Županije, te je potrebna kompletna modernizacija pruge Rijeka – Zagreb.

Telekomunikacijski promet dostigao je visoku razinu razvoja.

Energetski sustav Županije zadovoljavajuće pokriva energetske potrebe, no karakterizira ga koncentracija proizvodnih kapaciteta na obalnom prostoru i potpuna ovisnost o jednom energentu (nafti).

Vodoopskrba i odvodnja nisu usklađeno razvijani. Priklučenost na mrežu javnog vodovoda je 93% i iznad je prosjeka Republike Hrvatske koji iznosi oko 70%. Nedostatak je nedovoljna povezanost sustava i veliki gubici u mreži. Stanje razvijenosti vodoopskrbne mreže varira ovisno o područjima (priobalje 96%, otoci 81%, goransko područje 77%). Izgrađenosti sustava javne odvodnje nije zadovoljavajuće. Sustavima javne odvodnje

obuhvaćeno je oko 52% stanovništva, te oko 80 % turističkih kapaciteta u Županiji. Stupanj pročišćavanja nije dovoljan te je nužna dogradnja primarnog pročišćavanja. U Gorskom kotaru je slaba izgrađenost kanalizacije, a i postojeći uređaji rade s lošim efektom pročišćavanja.

4.2. Gospodarenje prostorom

Novije demografske promjene u Primorsko - goranskoj županiji imaju negativna obilježja. Evidentan je pad broja stanovnika u zadnjih deset godina, a izrazito je prisutan u goranskom području. Najgušće naseljeno je područje priobalja (186,4 st/km²), zatim slijedi otočno područje (35,4 st/km²), dok je goransko područje izrazito niske prosječne gustoće (20 st/km²).

Županija bilježi više doseljenog stanovništva od autohtonog. Najviše ih se doselilo iz inozemstva, i to s područja BiH (čak 58,7%), te ima karakteristike emigracijske županije (izumiranje), a po veličini negativnog prirodnog prirasta stanovnika prva je županija u Hrvatskoj.

Sve više starijeg stanovništva, a sve manje mlađeg.

Pad broja stanovnika, uvjetuje sve slabiji udio aktivnog stanovništva. Takva negativna tendencija već je vidljiva na čitavom području Županije, gdje udio aktivnih u odnosu na osobe s osobnim prihodom i uzdržavane nigdje ne prelazi 50%. Postotak aktivnih stanovnika ipak je najveći u priobalju (Viškovo) , dok je približno jednak na ostala dva područja, otočnom i goranskom (Brod Moravice),

U gradu Rijeci koncentrirano je preko 50% gospodarskih aktivnosti i znatno više društvenih i javnih djelatnosti. Porast zaposlenih ostvaren je u otočnom dijelu (oko 10%), zatim u priobalnom (oko 6%), dok je u goranskom ostvareno smanjenje (oko 1%). Porast turizma omogućio je veću aktivnost i ostalih grana, dok se u goranskom dijelu nastavljaju negativne tendencije. Jači razvoj turizma i usluga i destimulirajuća gospodarska politika razlog su što se sve manje stanovnika bavi poljoprivredom, tako da je njihova aktivnost na cijelom području Županije gotovo minorna.

Stanje gospodarske strukture u sva tri dijela Županije (priobalni, otočni i goranski dio) u 2003. god. u odnosu na 2000. god. vrlo je malo izmijenjeno. Čak i usporedba s 1994. god. ništa bitno ne mijenja u odnosu na strukturu u 2003. god. Ključne djelatnosti priobalnog dijela Županije su prerađivačka industrija, trgovina te prijevoz, skladištenje i veze. Najznačajniji je tercijarni - uslužni sektor u kojem dominira trgovina (oko 15%), te prijevoz, skladištenje i veze (oko 12%). U posljednje četiri godine vidljivo je zaostajanje prerađivačke industrije na svim područjima osim u priobalju. Ubrzani trend razvitka prerađivačke djelatnosti na priobalnom području na "Riječkom prstenu". Obrnuti proces na otocima, gdje smanjenje iznosi gotovo 25%,

Turizam. Podaci o smještajnim kapacitetima pokazuju vrlo neujednačen raspored po područjima Županije. Čak 97,1% smještajnih kapaciteta Županije nalazi se na njezinom litorarnom području, od toga 32,7% u priobalju, a gotovo 2/3, odnosno 64,4% na otocima. Postoji opasnost saturacije prostora i narušavanja izvornih prirodnih i kulturnih vrijednosti otoka. Turistička ponuda Gorskog kotara još uvijek ne dolazi do izražaja u Primorsko - goranskoj županiji, drugoj u Hrvatskoj po broju postelja. Također ni Grad Rijeka nije prepoznata turistička destinacija.

Odlaganja komunalnog otpada nezadovoljavajuće je, a otpad odlaže bez prethodne obrade. Poseban je problem otpad koji nastaje u djelatnosti zaštite zdravlja ljudi i životinja. Iako se radi o potencijalno opasnom otpadu, može se reći da je gotovo u potpunosti izvan sustava praćenja.

Primarni zadaci u području otpada su sanacija postojećih odlagališta, posebno Sovjaka, Viševca, Duplje, Cetina i Petrkovog laza, te izgradnja centralne zone za gospodarenje otpadom, reciklažnih dvorišta i transfer stanica.

Javne ustanove su ustrojene zadovoljavajuće, ali je nužna dogradnja mreže ustanova u funkciji razvojnih opredjeljenja.

4.3. Prirodne osobitosti

Prirodne osobitosti županije nisu znatnije narušene.

Izvorišta vode za piće su jedan od najvrjednijih prirodnih resursa županije i njihovoj zaštiti pridaje se veliki značaj. Briga o zaštiti rezultirala je očuvanjem vrlo dobre kakvoće vode izvorišta. U kemijskom pogledu vode su čiste, a prisutna su uglavnom bakteriološka zagađenja kao posljedica neriješene odvodnje naselja u vodozaštitnom području.

Kontrola sanitarne kakvoće obalnog mora provodi se kontinuirano i pokazuje na sjevernom dijelu županijske obale, točnije na potezu od Mošćeničke Drage preko Opatije do Rijeke, više plaža nepodobno za kupanje, dok je južnije od Rijeke i na otocima more izuzetno čisto.

Primaran zadatak u području zaštite tla bio bi zaustavljanje trenda gubitka poljoprivrednog zemljišta i sanacija područja oštećenih erozijom i površinskim kopovima. Problemima zaštite od erozije ne pristupa se na odgovarajući način, nedostaje suradnja institucija, osobito u područjima vodnog gospodarstva, šumarstva, poljoprivrede i prostornog uređenja.

Mjerenja kakvoće zraka klasičnim mjernim postajama ne daje dovoljno kvalitetne informacije, stoga treba provesti modernizaciju imisijskog monitoringa i uključivanje sadašnjih parcijalnih monitoringa pojedinih onečišćivača u jedinstvenu mrežu.

Problematici zaštite od buke u Primorsko - goranskoj županiji do sada nije bila posvećena dostatna pažnja. Radi utvrđivanja stanja ugroženosti bukom bilo bi potrebno izraditi karte buke, karte konfliktnih zona ugroženih bukom te ustanoviti kritična područja i broj stanovnika ugroženih prevelikom razinom buke.

Velik je broj vrijednih dijelova prirode prepoznat i uvršten u prostorno plansku dokumentaciju. No za većinu zaštićenih područja nisu propisane mjere zaštite, što onemogućuje njihovo odgovarajuće korištenje. Posebno su ugroženi neki vrijedni mikrolokaliteti. Najviše su ugroženi otvoreni nešumski krajolici nastali djelatnošću čovjeka. Napuštanjem tradicijskih poljoprivrednih djelatnosti opaža se tendencija njihova postepena nestajanja i prelaska u druge tipove krajolika (u šumske krajolike!), što dovodi do jednoličnosti i neatraktivnosti predjela. Od morskih krajolika najugroženiji su pojedini krajolici uz morsku obalu.

Stupanj istraženosti kulturno-povijesnog naslijeđa na području županije vrlo je neujednačen. Priobalni dio županije te otoci Rab, Krk, Cres i Lošinj, poznati po vrijednom

graditeljskom naslijeđu, predmet su kontinuiranog interesa i istraživanja, dok je područje Gorskog kotara nedovoljno istraženo u odnosu na ostali dio Županije.

4.4. Planski dokumenti

Izvješće i program mjera ne izrađuju se redovito. Pojedine općine i gradovi, po isteku dvogodišnjeg razdoblja ne objavljuju novo Izvješće. Dok je većina (29%) gradova/općina izradila pet ili šest Izvješća, njih 11% ima samo jedno objavljeno Izvješće. Donošenje Programa mjera za proteklih 10 godina u rasponu je od 1 do 19 objava po općinama, jer su više puta objavljuju ispravke, izmjene ili dopune.

Izrada prostornih planova vrši se po raznim prioritetima, a u proteklih 5 godina uočava se brzi porast izrade provedbenih planova, naročito DPU, a sporiji porast izrade razvojnih planova (PPU O/G i PPPPO). Izrađena su i usvojena tri prostorna plana područja posebnih obilježja a predviđena je izrada PPPPO doline Kupe i PPPPO Bakarskog zaljeva. Svega 17 jedinica lokalne samouprave donijelo je prostorni plan uređenja općine ili grada.

Pored navedenog na snazi je 8 generalnih urbanističkih planova izrađenih prije 10-tak i više godina, 17 urbanističkih planova uređenja, u ukupno 10 gradova i općina. No procjenjuje se da je potrebno izraditi ukupno oko 500 UPU-a za razne vrste građevnih područja. Najbrojniji su detaljni planovi uređenja, kojih je na snazi ukupno 219 (175 DPU i 44 PUP).

Za potrebe razvojne infrastrukture, zaštite okoliša, prostornog planiranja i praćenja stanja u prostoru, izrađene su brojne studije, elaborati i istraživanja. Izrađeno je ukupno 21 studija o utjecaju na okoliš razne vrste: ceste, infrastrukturne građevine sustava odvodnje, sanacije odlagališta, kamenolom, lučka postrojenja, marina, betonara i skijalište.

Tokom zadnjih godina izrada studija i istraživanja opada.

Geografski informacijski sustav razvija se kontinuirano u uzlaznom trendu. Izrađeni su GIS Primorsko-goranske županije, općina i gradova i GIS Prostornih planova 7 jadranskih županija.

Koncesije od državnog značaja izdala je Vlada Republike Hrvatske Koncesije županijskog značaja donijela je Županijska skupština i Poglavarstvo. Po zahtjev dane su koncesije za lučko, vanlučko područje, kamenolome i lovišta.

Gradnja se vrši putem lokacijskih dozvola i građevnih dozvola. Učestalost gradnje prisutnija je na otocima i priobalju, obali dok je na području Gorskog Kotara interes za gradnju znatno manji. Intenzitet gradnje najveći je tokom 2003. godine. Najznačajnija je stambena izgradnja i to na području Crikvenice (140 građ. doz. u 2003.), otoka Krka (179 građ. doz. u 2003.) i na području Opatije (73 građ. doz. u 2003.). S obzirom da je tokom 2003. godine učinjeno dosta na donošenju prostornih planova gradova i općina, taj se negativni trend zaustavio i gradnja stambenih objekata sa velikim brojem apartmanskih i stambenih jedinica je u opadanju. Tokom 2004. godine izdano je znatno manje građevnih dozvola za takve objekte.

U narednoj godini očekuje se daljnje smanjenje broja dozvola za takve objekte, a o izradi kvalitetne prostorno-planske dokumentacije ovisi budući porast broja investicija poslovnih sadržaja i prateće infrastrukture. Usporedbom podataka o toku izrade prostornih planova, izdavanja građevnih dozvola i inspekcijanskog nadzora, uočava se uzrok nekontrolirane gradnje.

Ovom analizom može se zaključiti da je interes za gradnju u županiji velik te se ističe važnost pokrivenosti područja kvalitetnim dokumentima prostornog uređenja koji prate potrebe razvoja i usmjeravaju ga na pravilan način, planski, osmišljeno, sa ciljem gospodarskog razvoja uz očuvanje vrijednog prostora kojim Primorsko goranska županija raspolaže.

Jedan od važnih sudionika zaštite prostora je inspekcija. Uprava za inspekcijske poslove u zadnjih nekoliko godina smanjuje broj inspektora i intervencija. Ta okolnost pogoduje bespravnoj gradnji i potiče ju.

4.5. Ocjena provedbe Programa mjera 2001. – 2002.

Program mjera Primorsko-goranske županije izvršen je u većem dijelu. Nisu izvršeni poslovi i zadaci koji su vezani za plan rada nadležnog ministarstva ili upravnih organa. Od ukupno 200 zadataka (mjere) i izvršeno je 31, u postupku izvršenja je 6, a neizvršeno je 28.

Izvršeni su slijedeći poslovi i zadaci:

1. Park prirode Učka - prostorni plan posebne namjene.
2. Izmjene i dopune prostornih planova bivših općina, a za potrebe novonastalih općina i gradova,
3. Sudjelovanje u pripremi prijedloga Zakona o brdsko-planinskim područjima,
4. Suradnja s Gradom Rijekom pri izradi potrebnih studija, osnova i ostale prostorno-planske dokumentacije,
5. Suradnja Županije pri izradi nacionalnog programa uređenja područja uz državnu granicu.
6. Osigurano djelovanje osnovnih škola u središtima općina i gradova Gorskog kotara: Delnice, Fužine, Lokve, Mrkopalj, Ravna Gora, Skrad, Čabar, Brod Moravice i Vrbovsko,
7. Na otoku Krku, istražena je potreba otvaranja nove škole na sjevernom dijelu otoka Krka
8. Osigurano je djelovanje primarne zdravstvene zaštite u središtima općina i gradova,
9. Uspostavljeni su registri nesaniranih i napuštenih površinskih kopova
10. Osiguranje cjelovite sustavne provedbe kontrole zdravstvene ispravnosti vode za piće na području Županije
11. Izrada izmjene Odluke o zaštiti izvorišta Otoka Krka
12. Izrada izmjene Odluke o zaštiti izvorišta Delničkog područja
13. Provođenje postupka proglašenja zaštite; donošenje odluke o zaštiti i mjera zaštite za područje Kamačnik i Lisina
14. Istraživanje creta i provođenje postupka zaštite i trajne zaštite
15. Za zaštićene biljke utvrđeno je stanje na terenu, spriječena nelegalna trgovina, provode se akcije zaštite
16. Vrednovanje preostalih cretova,
17. Pripremanje izgradnje nove državne ceste (D21) tzv. Liburnijske ceste

18. Priprema gradnje nove Jadranske autoceste, odnosno njezin odsječak Rupa – Rijeka – Senj – Otočac
19. Prostorni plan uređenja grada Vrbovsko,
20. Prostorni plan uređenja općine Mošćenička Draga
21. Prostorni plan uređenja općine Klana.
22. Izrada stručne podloge za lokacijsku dozvolu za CZGO
23. Izrada programa prenamjene Vojarne Trsat
24. Program zaštite okoliša
25. Vodoopskrbni plan Primorsko-goranske županije
26. Projekt plinifikacije županije
27. Prostorni plan uređenja grada Čabar
28. Prostorni plan uređenja općine Lokve
29. Prostorni plan uređenja općine Mrkopalj
30. Prostorni plan područja posebnih obilježja Vinodol
31. Prostorni plan područja posebnih obilježja Tramuntana na Cresu

U toku izrade su slijedeći poslovi i zadaci:

1. Intenzivne aktivnosti na uvođenju novog sustava zbrinjavanja otpada i izgradnji nove Zone za gospodarenje otpadom, odnosno građevine za skladištenje i obradu komunalnog i neopasnog tehnološkog otpada.
2. Prostorni plan uređenja općine Ravna Gora
3. Priprema i početak sanacije odlagališta tehnološkog otpada "Sovjak"
4. Postojeće studija sanacije odlagalište opasnog otpada Sovjak i odlagališta komunalnog otpada Viševac, podloga je za izradu konkretnih programa i pripremu natječaja te izvođenje sanacije.
5. Nastavak uređenja i tehnološko poboljšanje odlagališta komunalnog otpada Treskavac, Sović Laz, Kalvarija i Pržić.
6. Razvoj Geografskog informacijskog sustava (GIS) Primorsko-goranske županije, i dogradnja baze podataka.

Nisu izvršeni slijedeći poslovi i zadaci:

1. Uređenje športsko-rekreacijskog kompleksa Platak,
2. Rekonstrukcija i dogradnja postojećeg automotodroma na Grobničkom polju,
3. Priprema za izgradnju akvarija i preseljenje Prirodoslovnog muzeja Rijeka,
4. Izrada katastra najvrjednijeg poljoprivrednog zemljišta i programa zaštite tala
5. Izrada karte erozije u Primorsko-goranskoj županiji
6. Izrada programa mjera za smanjenje emisija u zrak
7. Izrada Odluke o graničnim vrijednostima opasnih i drugih tvari za otpadne vode i tvari koje se ispuštaju u septičke i sabirne jame
8. Izrada programa revitalizacije gradskih naselja: Krk i Osor
9. Izrada programa revitalizacije etnološke baštine doline Kupe
10. Formiranje javne ustanove za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode

11. Provođenje postupka proglašenja zaštite endemske velebitske degenije uz provođenje mjera upravljanja i trajne zaštite
12. inventarizacija cretova i znanstvena obrada, provođenje postupka i mjera zaštite, te trajno održavanje uz monitoring staništa
13. izgradnja do 2003.g. cestovnog čvora Rijeka u cijelosti kao nedjeljivu cjelovitost pravca Goričan – Zagreb – Rijeka – Luka Rijeka
14. usvajanje nove koncepcije željezničkog čvora Rijeka i iniciranje njegovog predprojektiranja radi hitne obnove, dogradnje i osuvremenjivanja danas već tehnološki i tehnički zastarjelih željezničkih postrojenja, te provođenje javne rasprave u jedinicama lokalne samouprave za usvajanje nove koncepcije
15. u suradnji s Gradom Rijekom i Lukom Rijeka iniciranje i vođenje aktivnosti za stavljanje u funkciju zemaljsko-pomorskog putničkog terminala u Rijeci.
16. temeljem programa zaštite okoliša iniciranje sanacije onih dionica prometnica iz prioriteta: cesta D100 u zoni utjecaja na vode Jezera Vrana na otoku Cresu i ceste D8 u zoni utjecaja na izvorište Žrnovnica u Gradu Novi Vinodolski
17. pripremanje izgradnje županijske ceste (Ž5025) Rujevica – Marčelji
18. izrada programa razvoja županijskog prijevoza putnika uključujući sve prisutne kapacitete na kopnu i moru, a u cilju smanjenja pritisaka individualnog prijevoza na veća naselja
19. kontinuirano djelovanje u stvaranju pretpostavki za veću sigurnost u prometu.
20. Urbanistički plan uređenja Mrzle vodice
21. Urbanistički plan uređenja Lovran
22. Prostorni plan područja posebnih obilježja nove željezničke pruge i autoceste
23. Dorada studije "Osnove dugoročnog razvoja Primorsko-goranske županije 1995-2015."
24. Priprema za gradnju nove ceste na pravcu (D21) Mošćenička Draga – Lovran – Opatija – Matulji, i nove ceste (Ž5025) na pravcu Rujevica - Marčelji
25. Redizajniranje projekata željezničkog čvora Rijeka
26. Izrada stručne podloge županijske mreže vodoopskrbe (po usvajanju vodoopskrbnog plana Županije)
27. Izrada stručne podloge županijske plinske mreže (po usvajanju projekta plinifikacije Županije)
28. Izrada planova i programa upravljanja zaštićenom predjelima

